

Mendelova univerzita v Brně
Provozně ekonomická fakulta

Detekce duplicit v geoprostorových datech

Diplomová práce

Vedoucí práce:
Ing. Pavel Turčíněk, Ph.D.

Bc. Adam Prchal

Brno 2024

Poděkování

Velké poděkování patří vedoucímu diplomové práce Ing. Pavlovi Turčínkovi, Ph.D. za užitečné rady, vedení a ochotu konzultovat v jakoukoliv hodinu. V neposlední řadě patří poděkování také všem, kteří se jakkoliv podíleli na zlepšení kvality této práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci **Detekce duplicit v geoprostorových datech** vypracoval samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování závěrečných prací.

Jsem si vědom, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

Brno 2024

.....
podpis

Abstract

- .
- .

Abstrakt

- .
- .

Obsah

1	Úvod a cíl	12
1.1	Úvod	12
1.2	Cíl	12
2	Literární řešení	14
2.1	Problematika detekce duplicit v datech	14
2.2	Příčiny vzniku duplicit	16
2.3	Důsledky duplicitních dat	17
2.4	Přístupy k rozpoznání duplicitních entit	18

Todo list

Seznam obrázků

- 1 Zájem o termíny "data matching", "entity resolution" a "record linkage".
 Zdroj: (Google Trends, 2024) 15
- 2 Výsledky výzkumu o investicích do dat a analytiky.
 Zdroj: (NewVantage Partners, 2024) 18

1 Úvod a cíl

1.1 Úvod

Společnosti poskytující služby v oblasti Location Intelligence využívají své platformy pro komplexní geoprostorové analýzy, což je zásadní pro efektivní rozhodování v různých typech podnikání. Jako součást těchto platform, některé společnosti, včetně CleverMaps, nabízí služby zvané jako Data Marketplace, které umožňují uživatelům získávat a integrovat různorodé datové sady. Tyto sady zahrnují např. demografické informace, obchodní statistiky a infrastrukturu měst, což pomáhá klientům lépe cílit své služby a strategická rozhodnutí. (CleverMaps, 2024)

Vzhledem k tomu, že při sběru dat a následnou manipulaci s geoprostorovými daty dochází často ke kombinování dat z různých zdrojů (pro co největší úplnost konečných datových sad), vzniká problém s výskytem duplicitních záznamů. Duplicity v datech mohou mít různé podoby a vznikají z několika důvodů, některé z nich jsou:

- **Rozdílné názvy stejných míst** – např. *"Velký městský park"* vs. *"Park v centru města"*.
- **Typografické chyby a nejednotné formáty** – např. ulice *"Masarykova"* vs. *"Masarykova tř."*.
- **Rozdílné souřadnicové systémy** – jeden dataset může používat *WGS84*, zatímco jiný *S-JTSK*.

Tyto duplicity snižují kvalitu dat a mohou způsobit chyby v rozhodovacích procesech, např. při plánování dopravy, marketingových analýzách nebo při geokódování obchodních poboček. Proto je detekce a eliminace duplicit v geoprostorových datech klíčová. K identifikaci duplicit mohou být využity různé metody, od jednoduchých textových porovnání až po složitější techniky strojového učení, které analyzují podobnost dat v širším kontextu. (Nauman a Herschel, 2022; Christen, 2012)

Existují komerční i open-source nástroje pro detekci duplicit, které často využívají cloudové technologie a pokročilé algoritmy. Mezi ně patří např. Data Ladder, Tilores nebo Melissa. Ačkoliv tyto nástroje zlepšují kvalitu dat, často představují vysoké náklady nebo nejsou dostatečně přizpůsobitelné konkrétním datovým sadám. To motivuje společnosti k hledání vlastních řešení. (Christen, 2012)

1.2 Cíl

Cílem této práce je prozkoumat a otestovat různé metody detekce duplicit na geoprostorových datech, včetně metod založených na strojovém učení. Na základě analýzy výsledků testů doporučit nejvhodnější metody pro konkrétní typy sad geoprostorových dat, přičemž ověření těchto metod proběhne na datových sadách poskytnutých společnostmi CleverMaps.

Výsledná doporučení by měla společnosti CleverMaps pomoci v rámci zvyšování automatizace a zkvalitnění procesů kontrol kvality dat.

2 Literární rešerše

2.1 Problematika detekce duplicit v datech

Data jsou v rámci různých ekosystémů ukládána v různých formách. Liší se ve struktuře, pojmenování atributů a hlavně ve způsobu využívání unikátních identifikátorů datových entit. Ve chvíli, kdy se pokoušíme data z takových různých zdrojů aggregovat například do centrální databáze, vzniká problém. Tím je rozhodnout, které záznamy jsou unikátní a které se ve skutečnosti opakují a mají pouze jinou podobu kvůli odlišné struktuře dat nebo způsobu jejich získání.

Nekvalitní data jsou komplikací, která může vést k zásadním chybám v datové analýze a rozhodovacích procesech. Například ve zdravotnictví může mít existence duplicitních záznamů o pacientech vážné důsledky – od nesprávně předepsaných léků až po chybné zdravotní statistiky. (Bess, 2024) V oblasti e-commerce může duplicita zákaznických účtů znamenat špatně cílené marketingové kampaně nebo mylné vyhodnocení chování uživatelů. (Brown, 2019) A v geoprostorových datech mohou duplicity vést k nesprávné identifikaci lokací, chybným navigačním trasám nebo nesrovnalostem v mapových podkladech.

Abychom mohli přesně popsat proces detekce duplicit, je nutné nejprve vyjasnit základní pojmy související s datovými entitami a jejich reprezentací v databázích.

Entita je obecný pojem označující reálný objekt nebo koncept, který má své vlastnosti a může být reprezentován v datech. V závislosti na kontextu může entitou být např. osoba, firma, geografický bod zájmu (POI) nebo administrativní oblast.

Záznam představuje konkrétní reprezentaci entity v databázi. Jedna entita tak může být v různých databázích reprezentována více různými záznamy, například s mírně odlišnými údaji nebo formátem.

Atribut je konkrétní vlastnost nebo charakteristika entity, která ji popisuje a umožňuje její identifikaci v databázích. Každý záznam obsahuje jeden nebo více atributů, přičemž některé atributy mohou být klíčové pro rozpoznání duplicit. Atributy mohou být různých typů – například textové, číselné, kategorické nebo prostorové. V geolokačních datech bývají klíčovými atributy například souřadnice (zeměpisná šířka a délka), adresa, název místa nebo jeho typ (např. restaurace, park, obchodní centrum).

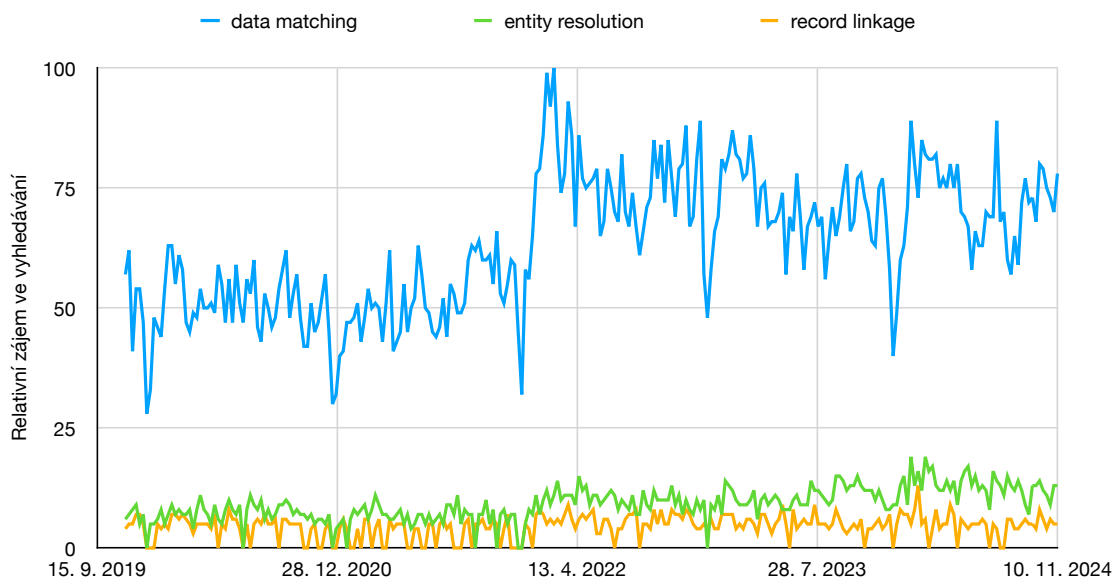
Duplicitní záznamy vznikají tehdy, když databáze obsahuje více reprezentací stejné entity, ať už kvůli chybám v zápisu, rozdílnému formátu dat, nebo rozdílným zdrojům dat. V literatuře se však termíny označující proces identifikace těchto duplicit ne vždy používají jednotně a často se jejich významy překrývají. Zatímco některé zdroje považují následující pojmy za synonyma, jiné mezi nimi rozlišují:

- **Data matching** – proces porovnávání záznamů za účelem nalezení těch, které odpovídají stejné entitě, i když mají různé atributy nebo formáty. (Christen, 2012)

- **Entity resolution** – proces slučování duplicitních záznamů do jednoho sjednoceného záznamu reprezentujícího danou entitu. (Quantexa, 2024)
- **Record linkage** – propojení odpovídajících záznamů napříč různými databázemi, aniž by došlo ke sloučení do jedné reprezentace. (Stepanenko, 2024)

To, že existují různé termíny pro podobné procesy, ukazuje, že problematika detekce duplicit vznikala nezávisle v různých oborech, a proto je důležitější se soustředit na samotné postupy, než na přesné označení. (Christen, 2012)

V této práci bude hlavní pozornost věnována *data matching*, tedy samotnému procesu hledání duplicitních záznamů v datech, spíše než jejich následnému slučování (*entity resolution*). Pro zajímavost, podle Google Trends je termín *data matching* v posledních pěti letech globálně vyhledávanější než ostatní zmiňované termíny. Viz obr. 2.

Obrázek 1: Zájem o termíny "data matching", "entity resolution" a "record linkage".
Zdroj: (Google Trends, 2024)

2.2 Příčiny vzniku duplicit

Zazněli zde již některé důvody vzniku duplicit v datech, pojďme se blíže podívat na nejčastější z nich. Rozdělil jsem je zde na duplicity v datech, které mohou vzniknout v rámci jednoho datového zdroje, a duplicity vznikající spojením více datových zdrojů.

Duplicity v samostatném zdroji

Přestože by se na první pohled zdálo, že v rámci jednoho datového zdroje šance na vznik duplicity minimální, je zde i tak několik případů, které vedou ke vzniku duplicit. Tady jsou některé z nich:

- Lidský faktor – při zadávání dat člověkem ručně je velká pravděpodobnost zadání typografických chyb, různých nekonzistentních formátů a nebo přímo neplatných informací. Při zadávání dalších záznamů si pak daný člověk nemusí všimnout již existujícího záznamu vloženého dříve.
- Nedostatečné standardizace formátů – různé formuláře, dotazníky, nebo části/-moduly jednoho systému mohou využívat různé formáty pro datumy, telefonní čísla, nebo rodná čísla a dalších typů dat. Pokud není správně ošetřen převod těchto dat do jednotného formátu před vložením záznamu, může opět docházet ke vzniku duplicit.
- Chybějící integritní omezení databáze – v případě, že daná databáze nemá nastavená integritní omezení (např. na unikátní hodnoty v rámci rodného čísla, IČO nebo třeba unikátnosti dvou a více atributů v rámci jednoho záznamu), bude každý vložený záznam brán jako nový, doposud neexistující, záznam, přestože se může jednat o identickou duplicitu.

Duplicity ve sloučeném zdroji

Při pokusu o spojení více zdrojů do jednoho vzniká několik výzev. V rámci business intelligence se tento proces spojování různých datových zdrojů nazývá ETL¹ a v rámci něj může docházet k duplicitám v několika případech:

- Integrace různých systémů – v případě systémů, které mají data o entitách kvůli různým důvodům (např. inventární systém školy ukládá záznamy o vybavení, online bazar má záznamy o prodávaném vybavení), může vzniknout situace, kdy záznamy z více systémů nelze spojit na základě společného unikátního klíče, protože má každý systém svůj unikátní pro danou entitu.
- Průběžné spojování dat – některé datasety jsou pravidelně aktualizované, aby co nejpřesněji odráželi realitu. Pokud však entita z reálného světa v rámci aktuality změnila své atributy zásadně (např. pekárna se přestěhovala na jinou adresu

¹Extract, transform, load

a upravila své jméno), může vzniknout situace, kdy některý ze zdrojů bude mít stále staré údaje, a jiný nové, a tím pádem nepůjde tento rozdíl spojit s původním záznamem a bude se milně jevit, že jde o novou entitu

- Rozdílné definice entit a identifikační metody – Při integraci dat z různých zdrojů se může stát, že jednotlivé systémy definují a identifikují stejné entity odlišně. Jeden systém může například využívat kombinaci jména, adresy a rodného čísla k jednoznačné identifikaci osoby, zatímco jiný systém pracuje s interním identifikačním číslem nebo používá jiné atributy (např. e-mailovou adresu). Tato nejednotnost vede k tomu, že algoritmy pro slučování dat nemusí správně rozpoznat, že se jedná o stejnou entitu, a následně dochází k vytvoření duplicitních záznamů v cílovém datovém skladu.

Toto zajisté nejsou všechny možné příčiny vzniku duplicit v datech, nicméně by měli alespoň reprezentovat, jak se jednotlivé příčiny mohou lišit, a osvětlit důvod, proč nejde o problém, který lze vyřešit univerzálně jedním způsobem.

2.3 Důsledky duplicitních dat

Duplicitní data mohou mít na organizaci zásadní a mnohostranné dopady. Především se výrazně snižuje kvalita dat – informace, které jsou zrcadlem reality, se stávají nepřesnými, neúplnými a méně aktuálními. To ovlivňuje nejen tvorbu reportů, ale i analytické procesy, které jsou základem strategických rozhodnutí. Rozhodnutí vycházející z chybně interpretovaných dat mohou vést k nesprávným závěrům, což se může projevit například ve špatném plánování, neefektivním řízení zdrojů nebo dokonce v riziku finančních ztrát.

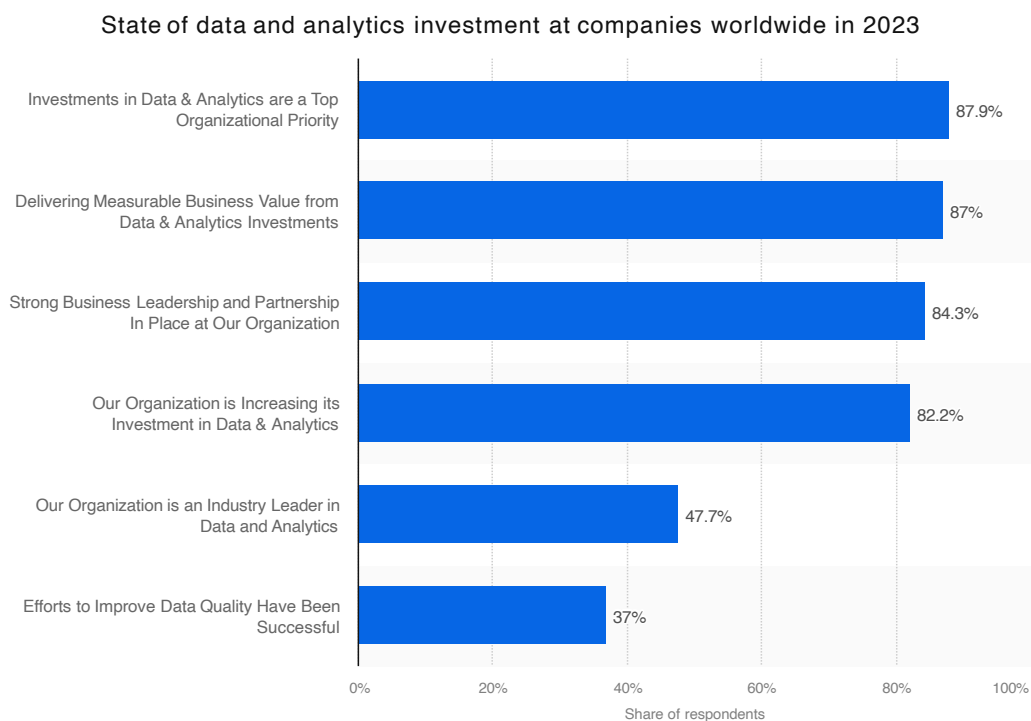
Dalším významným důsledkem je snížení efektivity pracovníků. V situaci, kdy je třeba trávit spoustu času identifikací a odstraňováním duplicit, se zaměstnanci odklánějí od jiných úkolů, které by mohly přinést přidanou hodnotu. Kromě rutinní práce, jako je kontrola a aktualizace záznamů, je také nutné dohledávat různé verze stejných dat, což výrazně komplikuje správu informací. Takový stav nejenže zvyšuje provozní náklady, ale také vede k vyšší chybovosti a celkovému zhoršení kvality práce.

Nesmíme opomenout ani problémy spojené s dodržováním regulatorních požadavků. Regulace často vyžadují přesné, konzistentní a bezpečné uchovávání dat. Duplicitní záznamy komplikují tvorbu přesných reportů, což může mít za následek sankce, pokuty nebo dokonce ztrátu důvěry ze strany regulačních orgánů. Správa citlivých údajů, jako jsou osobní nebo finanční informace, se také stává náročnější, což představuje další riziko v případě případných narušení bezpečnosti nebo při nutnosti vyhovět zákonným požadavkům na přístup a správu těchto dat.

Konečně, duplicitní data negativně ovlivňují i zákaznický servis a správu IT infrastruktury. Když jsou informace o zákaznících roztrženy mezi několika duplicitními záznamy, je pro pracovníky obtížné získat ucelený přehled o jejich historii, což vede ke zhoršení kvality poskytovaných služeb. Současně se tím zvyšuje ná-

ročnost správy datových logů, zálohovacích a archivních procesů, což dále zatěžuje síťovou infrastrukturu a snižuje celkovou viditelnost provozu.

Celkově lze říct, že neřešené duplicitní záznamy mají rozsáhlý negativní vliv na efektivitu, bezpečnost a spolehlivost informací v organizaci. Firmy se snaží aktivně problém s kvalitou dat řešit, a to ukazuje i průzkum "Big Data and AI Executive Survey 2024" od NewVantage Partners za rok 2023. Průzkumu se účastnilo více než 100 firem z globálního Fortune 1000, a ukazuje, že pro většinu organizací (87,9 %) má investice do dat a analytiky vysokou prioritu. Ze stejného výzkumu však i vychází informace o tom, že snaha o zlepšení kvality dat byla úspěšná pouze u 37 % dotázaných firem.

Obrázek 2: Výsledky výzkumu o investicích do dat a analytiky.

Zdroj: (NewVantage Partners, 2024)

2.4 Přístupy k rozpoznání duplicitních entit

K řešení problematiky detekce duplicit je třeba využít kombinaci několika metod, které se vzájemně doplňují a umožňují zvýšit celkovou přesnost a robustnost systému. Následující podkapitola podrobně rozebírá jednotlivé skupiny přístupů, jejich implementaci, výhody i nevýhody, a možnosti jejich vzájemného propojení.

Heuristické metody a textové porovnávání

Heuristické metody vycházejí z předem definovaných pravidel a poznatků. Jejich hlavním cílem je rychlé a efektivní předfiltrování záznamů, u kterých existuje podezření na duplicitní reprezentaci. Mezi základní techniky patří:

- **Levenshteinova vzdálenost** – metoda, která měří minimální počet operací (vložit, smazat nebo nahradit znak) potřebných k transformaci jednoho řetězce do druhého. V praxi se často využívá k identifikaci drobných překlepů nebo nesouladů v zápisech názvů či adres. Výhodou je jednoduchá implementace a intuitivní interpretace výsledného skóre. Je však citlivá na délku řetězce a má nižší účinnost při zpracování složitějších textových struktur, kde je třeba brát v úvahu i kontext.
- **Jaro-Winklerova podobnost** – metrika, která klade důraz na shodu znaků na začátku řetězce, což je obzvláště užitečné u osobních jmen nebo názvů, kde počáteční segment může nést klíčovou informaci. Je užitečná pro svou citlivost na změny na začátku řetězce a schopnost odhalit typické chyby při zadávání dat. V případě dlouhých řetězců může být však méně efektivní, protože se významné informace mohou nacházet v jejich střední nebo koncové části.

Mezi základní techniky patří například **Jaro-Winklerova podobnost**, která kromě celkové shody hodnotí i umístění shodných znaků a zvláště zvýhodňuje začátek řetězce. Tato vlastnost se osvědčuje především při porovnávání osobních jmen, kdy může dojít k chybám v úvodních znacích. Dále se využívá **Levenshteinova vzdálenost**, jež měří minimální počet operací (vložení, smazání či nahrazení znaku) nutných k transformaci jednoho řetězce do druhého, což umožňuje detekovat i drobné překlepy. Kromě těchto metod se uplatňují techniky normalizace textu (**Simple Name Matching**), kdy dochází k odstranění diakritiky a sjednocení velikosti písmen. Doplnkovým přístupem jsou fonetické algoritmy, jako je **Metaphone** nebo **Match Rating Approach**, které převádějí slova do fonetických kódů, čímž umožňují identifikovat shodné výslovnosti i při odlišné grafické podobě.

Probabilistické přístupy

Probabilistické metody se zaměřují na výpočet pravděpodobnosti, že dva záznamy odpovídají téže entitě, a to na základě analýzy jednotlivých atributů. Každý atribut je ohodnocen pravděpodobností shody, přičemž klíčovými pojmy jsou *m-hodnota* (pravděpodobnost shody v případě, že záznamy patří ke stejné entitě) a *u-hodnota* (pravděpodobnost shody v opačném případě). Pro kombinaci těchto hodnot se využívá **Bayesova věta**, která umožňuje vážit jednotlivé atributy podle jejich diskriminační síly.

V praxi se často aplikuje **Fellegi-Sunterův model**, který na základě váženého součtu srovnávacích skóre a stanovené prahové hodnoty usnadňuje rozhodování o shodě záznamů. Pro optimalizaci parametrů modelu se dále využívá algoritmus

Expectation-Maximization, jenž iterativně upravuje odhady a tím zvyšuje celkovou přesnost systému.

Techniky optimalizace porovnání

Při zpracování rozsáhlých datových sad je počet možných kombinací záznamů vysoký, což výrazně zvyšuje výpočetní náročnost. Aby bylo možné efektivně porovnávat pouze relevantní záznamy, využívá se metoda **record blocking**. Tato technika seskupuje záznamy do bloků na základě klíčových atributů (například počáteční písmeno jména nebo region), čímž se výrazně redukuje počet nutných porovnání.

Metody založené na strojovém učení

S rozvojem datové analytiky se čím dál více prosazují metody založené na strojovém učení, které jsou schopny se adaptivně učit z tréninkových dat. V rámci supervised učení se modely trénují na označených datech, což umožňuje detekovat složité vzory a kombinovat informace z více atributů současně.

Dalším krokem ve vývoji jsou hluboké neuronové sítě, které převádějí textová data do vektorových reprezentací neboli embeddingů. Tyto reprezentace zachycují sémantické vztahy mezi slovy, což umožňuje identifikovat malé rozdíly a podobnosti, jež tradiční metody často přehlédnou. Hybridní modely, kombinující principy strojového učení s pravděpodobnostními přístupy, a tím pak poskytují nejen klasifikaci shod, ale také odhadují míru důvěryhodnosti výsledků pomocí vážených skóre.

Systém rozpoznávání duplicitních záznamů se skládá z několika vrstev, počínaje důkladnou standardizací a čištěním dat, pokračuje aplikací heuristických metod a probabilistických modelů, dále optimalizací porovnávání pomocí record blockingu a clusteringu a končí využitím adaptivních metod strojového učení a hlubokých neuronových sítí. Tato strategie umožňuje efektivní identifikaci a sjednocení duplicitních záznamů v rozsáhlých a heterogenních datových souborech a tím výrazně zvyšuje kvalitu dat pro následné analytické a rozhodovací procesy.

Literatura

- Bess, Oleg (12. led. 2024). *The problem with duplicate and mismatched patient records*. Physicians Practice. URL: <https://www.physicianspractice.com/view/the-problem-with-duplicate-and-mismatched-patient-records> (cit. 09.02.2025).
- Brown, Forrest (13. dub. 2019). *8 Problems That Result from Data Duplication* • Profisee. Enterprise Master Data Management • Profisee. URL: <https://profisee.com/blog/8-business-process-problems-that-result-from-data-duplication/> (cit. 09.02.2025).
- CleverMaps (2024). *Location Insights for Business*. CleverMaps. URL: <https://www.clevermaps.io> (cit. 28.04.2024).

- Google Trends (2024). *Google Trends*. Google Trends. URL: <https://trends.google.com/trends/explore?date=today%205-y&q=data%20matching,entity%20resolution,record%20linkage&hl=cs> (cit. 14.11.2024).
- Christen, Peter (2012). *Data matching: concepts and techniques for record linkage, entity resolution, and duplicate detection*. Data-centric systems and applications. Berlin Heidelberg: Springer. 270 s. ISBN: 978-3-642-43001-5 978-3-642-31163-5.
- Nauman, Felix a Melanie Herschel (2022). *An Introduction to Duplicate Detection*. Google-Books-ID: DYdyEAAAQBAJ. Springer Nature. 84 s. ISBN: 978-3-031-01835-0.
- NewVantage Partners (2024). *Global state of data/analytics investment 2023*. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1453262/global-state-of-data-analytics-investment/> (cit. 12.02.2025).
- Quantexa (2024). *What is Data Matching & How Does it Work?* Quantexa. URL: <https://www.quantexa.com/resources/data-matching/> (cit. 13.11.2024).
- Stepanenko, Roman (21. ún. 2024). *What is Entity Resolution*. RecordLinker. URL: <https://recordlinker.com/what-is-entity-resolution/> (cit. 14.11.2024).